

**ЛОГІЧНІ ФОРМИ МІРКУВАНЬ ТА ОПЕРАЦІЇ НАД НИМИ:
ПОНЯТТЯ, ВИСЛОВЛЮВАННЯ, УМОВИВІД
LOGICAL FORMS OF REASONING AND OPERATIONS ON THEM:
CONCEPT, STATEMENT, INFERENCE.**

Бадай Д.С., гр. СП – 62

Гвасалія А.В., гр. СП – 62

Ключові слова: логіка міркувань, концепт, висловлювання, умовивід.

Key words: logical form of reasoning, concept, statement, inference.

Мислення – відображення явищ об'єктивної дійсності, що шляхом зіставлення дозволяє зробити певні висновки про них.

До основних форм абстрактного мислення відносять поняття, висловлювання та умовивід.

У традиційній логіці поняття – це форма мислення, що відображає предмети, явища, процеси об'єктивного світу в їх суттєвих і специфічних ознаках у процесі їх пізнання, а у символічній логіці – результат відокремлення предметів певного класу. Структура поняття складається з його змісту та обсягу. Змістом поняття є сукупність суттєвих специфічних властивостей певного предмету об'єктивного світу, що належить до певного класу. Наприклад, зміст поняття «злочин» складають такі ознаки: 1) передбачене кримінальним законом 2) суспільно-небезпечне 3) винне 4) діяння (дія або бездіяльність) 5) вчинене суб'єктом злочину. Обсягом поняття є певна множина тих об'єктів пізнання, яким притаманні суттєві специфічні ознаки, що відображені в змісті поняття. Так, обсягом поняття «злочин» є всі діяння, які мають ознаки цього поняття.

Дії, які дозволяють отримувати з одних понять нові, називають логічними операціями. До них належать: узагальнення й обмеження понять, поділ обсягу понять та класифікація.

Обмеженням поняття називається логічна операція, яка полягає в переході від поняття з більшим обсягом, але меншим за змістом до поняття з більшим змістом, але меншим за обсягом. Наприклад, можна взяти поняття «студент» і обмежити його, збагативши такі новими ознаками, як «студент КПІ», «студент ФСП КПІ», «студент 2 курсу ФСП КПІ».

Узагальненням поняття називається така логічна операція, за допомогою якої переходять від поняття з більшим змістом, але меншим обсягом до поняття з більшим обсягом, але меншим змістом. Наприклад, перехід від поняття «студент» до поняття «людина».

Здійснюючи такі логічні операції слід запам'ятати, що при узагальненні поняття слід переходити від виду до роду, а при обмеженні поняття – від роду до виду. Наприклад, поняття «товариство з обмеженою відповідальністю» можна узагальнити шляхом переходу до родового поняття «юридична особа», а обмежити поняття «правочин» можна шляхом переходу до поняття «договір купівлі-продажу».

Поділ обсягу понять - логічна операція, за допомогою якої обсяг загального поняття розділяється на видові поняття за визначеною ознакою, в символічній логіці - те саме, що розчленування класу на підкласи. Наприклад, зобразити структуру поділу обсягу поняття можна так: «Умисел поділяється на прямий та непрямий». Ділене поняття – «умисел», а членами поділу є «умисел, коли особа усвідомлювала суспільно-небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно-небезпечні наслідки та бажала їх настання» і «умисел, коли особа усвідомлювала суспільно-небезпечний характер свого діяння, передбачала суспільно-небезпечні наслідки та хоча й не бажала, але свідомо припускала їх настання». Підставою поділу є властивість, яка дає змогу здійснити операцію поділу обсягу загального поняття. В даному випадку, підставою поділу є вольовий момент, тобто бажання особи досягти суспільно-небезпечний наслідків.

Іншим різновидом логічної операції над поняттями є класифікація, тобто розподіл певної множини об'єктів пізнання за родом, видом, типом, категоріями та розчленуванням множини предметів на класи і підкласи.

Класифікація поділяється на просту і складну. Проста класифікація - це розчленування класу на підкласи з невеликою кількістю членів поділу, а складна - велика кількість членів поділу за рівнями, ступенями, ярусами. Як приклад класифікації у юридичній науці можна навести систему державного права України. За предметом правового регулювання воно поділяється на такі галузі права:

- 1) конституційне право,
- 2) цивільне право,
- 3) адміністративне право,
- 4) фінансове право,
- 5) трудове право,
- 6) земельне право,
- 7) сімейне право,
- 8) кримінальне право,
- 9) судоустрій,
- 10) кримінальний процес,
- 11) цивільний процес.

Кожна галузь права поділяється, в свою чергу, на правові інститути. Так, галузь конституційного права включає в себе інститути громадянства, виборчої системи, а галузь цивільного права — інститути права власності, спадщини.

В сучасній символічній логіці висловлювання – це форма виразу думок та знань розповідними реченнями. Такі судження можуть бути істинними або хибними, що є їх головною логічною характеристикою. Висловлювання як елемент певного міркування має форму ствердження чи заперечення. Стверджувальне висловлювання підтверджує існування предметів, явищ, притаманність властивостей певному об'єкту. Наприклад, "Усі люди смертні". У той час, коли заперечне висловлювання це саме заперечує: "Жодна людина не вміє літати".

Усі висловлювання, які є об'єктом логічного аналізу, поділяють на прості й складні. Простим є таке висловлювання, яке не містить інших

висловлювань. Наприклад, коли деяка властивість приписується певному класу предметів: "Вчинення злочину неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує покарання". Складним висловлюванням є таке, що складається з декількох простих. Наприклад, «Правоздатність - здатність фізичної особи мати цивільні права та обов'язки».

Умовивід — форма мислення в результаті якого з одного або кількох суджень виводиться нове судження, змістом якого є нові знання.

Дедуктивним називається умовивід, у якому висновок про окремий предмет класу робиться на підставі класу в цілому. У дедуктивному умовиводі думка рахується від загального до одиничного.

Індукцією називається умовивід, у якому на основі знання частини предметів класу робиться висновок про всі предмети класу, про клас в цілому.

Отже, логічні форми міркувань необхідні для нормального перебігу мисленнєвої діяльності. Завдяки їм будь-яке мислення стає доказовим, переконливим та правильно відображає об'єктивну дійсність. Тому формальна логіка, яка досліджує такі форми мислення, як поняття, судження й умовиводи, тим самим вивчає істотні закономірності мисленнєвої діяльності.

References: The present article deals with logical forms of reasoning and operations on them. Concept, statement, inference were determined as the main forms of abstract reasoning. Operations on logical forms of reasoning are introduced with necessary examples and comparisons. The practical significance of the logical forms of thinking is analyzed as a reason of any thinking becomes evidential, convincing and correctly reflects objective reality.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. // Відомості Верховної Ради України. – № 25-26, ст.131 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. // Відомості Верховної Ради України.– №№ 40-44, ст.356 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Персональна сторінка викладача кафедри філософії НТУУ "КПІ" Піхоровича Василя Дмитровича [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://ucheb-philos.narod.ru/logik.html>